

Sicilië in cijfers

2

winnaars van de Nobelprijs voor de Literatuur waren Sicilianen: Salvatore Quasimodo en Luigi Pirandello.

5

regionale parken beschermen de natuur, het Parco dei Monti Sicani, het Parco dei Nebrodi, het Parco delle Madonie, het Parco dell'Etna en het Parco dell'Alcantara.

56

procent van de Siciliaanse jeugd is werkloos.

7
Werelderfgoederen van de UNESCO zijn er op Sicilië.

1000

man sterk zou het legertje van Giuseppe Garibaldi zijn geweest, waarmee de leider van de Risorgimento, de Italiaanse verenigingsbeweging, in 1860 in Marsala aankwam.

1026

winkels in Palermo betalen geen protectiegeld (*pizzo*) aan de maffia.

1200

vluchtelingen kwamen alleen al op 31 augustus 2016 op Lampedusa aan (2016: 181.000 vluchtelingen in heel Italië).

3343

meter meet de Etna, de hoogste vulkaan van Europa.

180.000

studenten tellen de vier Siciliaanse universiteiten in Palermo, Catania, Messina en Enna.

3.069.000

hectoliter witte wijn werd in 2015 op Sicilië geproduceerd (en 2.407.000 hl rode wijn).

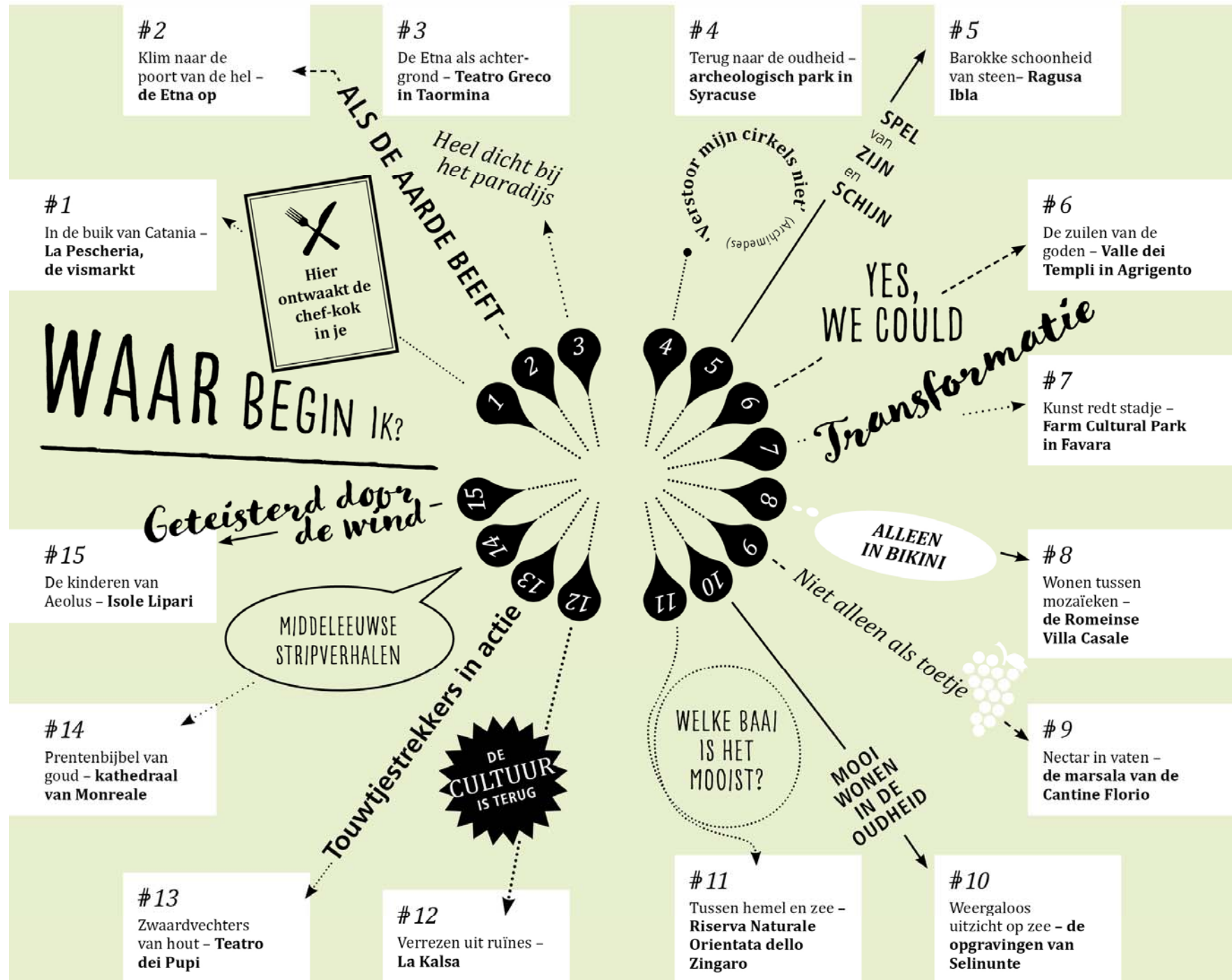
5.055.838

inwoners telt het eiland.

126

havens zijn er op het eiland, waaronder de grootste visserijhavens van Italië in Mazara del Vallo.

10

Weergaloos uitzicht op zee – de opgravingen van Selinunte

Uitgestrekte olijfbossen, wijngaarden en een diepblauwe zee omgeven het opgravingsterrein dat nog een zweempje oudheid ademt. Slenter rond tussen vervallen tempels, de getuigen van een verzonken verleden.

Het opgravingsterrein van Selinunte behoort tot de fascinerendste archeologische vindplaatsen op Sicilië. Hier komen de verhalende metopen vandaan die nu in het Archeologisch Museum van Palermo te bewonderen zijn en hier ook werd ontdekt hoe kleurrijk de tempels ooit zijn geweest (► kader hiernaast). Een aarden wal schermt het terrein af van de moderne badplaats.

K
KLEUREN

Dankzij verfesten op onderdelen van de akropolis in Selinunte leverde architect Jakob Ignaz Hittsdorf in 1824 het sensationele bewijs dat Griekse tempels van oorsprong niet stralend wit waren, maar veelkleurig. De triglifien waren blauw, het onderste lijstwerk donkerrood en de zuilen waren voorzien van wit stucwerk.

Fatale locatie

Met zijn krap 1000 inwoners kan het huidige Marinella di Selinunte niet tippen aan de antieke stad Selinus, die van tijd tot tijd meer dan 100.000 inwoners telde. Een vruchtbare bodem, twee natuurlijke havens en overvloedig zoet water waren rond 628 v.Chr. voldoende redenen voor kolonisten uit Megara Hyblaia om op deze locatie een nederzetting te stichten, de meest westelijk gelegen Griekse buitenpost op Sicilië. Zijn bloeitijd beleef-

Tempel C is een van de vier tempels van de akropolis van Selinunte. Een paar zuilen zijn weer overeind gezet.

de de stad in de 6e en 5e eeuw v.Chr., toen de immense rijkdom met tal van tempels tentoon werd gespreid. Deze periode van voorspoed was echter van korte duur door de ligging van Selinus aan de grens van het door de Feniciërs beheerste gebied. In 409 v.Chr. werd de stad na een belegering van negen dagen veroverd en verwoest. Selinus werd later weliswaar herbouwd, maar bereikte nooit meer haar vroegere omvang.

Ideaal schoolvoorbeeld – tempel E

Op het **oostelijke tempelsterrein** (Templi della Collina Orientale) staan drie tempels, E, F en G. Ze worden met een letter aangeduid omdat niet met zekerheid is vast te stellen aan welke god ze waren gewijd. **Tempel E 1**, vlak na de Slag bij Himera tussen 470 en 450 v.Chr. gebouwd, is in de jaren zestig van de vorige eeuw herbouwd. Deze tempel was vermoedelijk gewijd aan Hera en heeft alle kenmerken van een Dorische peripterostempel (► blz. 55): de toenemende kromming van de onderbouw (curvatuur), de neiging van de zuilen naar binnen en de lichte verdikking op het middendeel van het voetstuk. Het hoofdgestel was versierd met metopen (reliëfs met taferelen uit de Griekse mythologie), zoals die van het huwelijk van Hera en Zeus, en is nu een van de pronkstukken van het Archeologisch Museum van Palermo. Een bijzonderheid is het adytum, een ruimte in de tempel die als verblijfplaats van de god werd beschouwd.

Antiek megabouwwerk – tempel G

Als blokkendozen van reuzen liggen de overblijfselen van de **tempels F 2** en **G 3** verspreid over het terrein. Zuilen van meer dan 3 m doorsnede zijn in stukken uiteengevallen, architraven zo groot als kasten en kapitelen als neergestorte ufo's liggen vredig naast elkaar. Het terrein met de ruïnes van tempel G is met 110 bij 50 m ongeveer even groot als een voetbalveld; dit heiligdom was dan ook een van de grootste Dorische peripterostempels van de Griekse wereld. Al in 520 v.Chr. werd met de bouw begonnen en bij de inval van de Feniciërs in 409 v.Chr. was de tempel nog steeds niet voltooid. In die ruime eeuw is de stijl van archaisch naar klassiek geëvolueerd.

Waar de tempels in het Griekse moederland van marmer werden gebouwd, gebruiken de kolonisten op Sicilië kalksteen. In de steengroeve Cave di Cusa (► blz. 73, foto) zijn nog uit de rotsen gehouwen blokken en zuilen te bezichtigen. De tempels van de Siciliaanse Grieken waren geen kopieën van die in hun vaderland, maar hadden een heel eigen stijl. Zo hadden de Siciliaanse tempels een meer geaccentueerde voorgevel en werden ze niet op locaties met panoramisch uitzicht gebouwd.

12

0
OVERIGENS

Vanaf de late middeleeuwen was **La Kalsa** de woonwijk van de bovenlaag en stonden er grote kloostercomplexen. In de Tweede Wereldoorlog werd de wijk door de bombardementen van de geallieerden in één grote ruïne veranderd. De wonden zijn nog altijd zichtbaar, maar in de afgelopen jaren zijn er vele restauratieprojecten van de grond gekomen. Wim Wenders maakte hier de opnames voor zijn film *Palermo shooting* (2008).

Verrezen uit ruïnes – La Kalsa

Door aardbevingen en oorlogen verwoest en lange tijd over het hoofd gezien door het stadsbestuur – het hart van Palermo leek ten dode opgeschreven. Inmiddels staan hier weer enkele fraai gerestaureerde pareltjes, die veelal het domein zijn van kunst of cultuur, en is La Kalsa weer een opwindende wijk geworden.

Loop met de zee in de rug door de Porta dei Greci naar de vervallen **Piazza Kalsa**, die wordt gedomineerd door de machtige barokgevel van de **Chiesa di Santa Teresa alla Kalsa** 11.

Symbool van vernieuwing

In de **Via della Vetreria**, waar tot nog niet zo lang geleden alleen maar vervallen huizen stonden, hebben zich na restauratiewerkzaamheden enkele trendy bars en restaurants gevestigd. Het nieuwe elan van de wijk blijkt vooral uit de imposante kerkruïne **Lo Spasimo** 12, waarvan het lichte middenschip een ontmoetingsplaats is van de cultuurminnende high society. De architectuur van het voormalige kloostercomplex van de Olivetanen, dat nog voor de voltooiing met bastions werd versterkt en in een vesting werd veranderd vanwege de dreigende inval van de Turken, zal vrijwel niemand onberoerd laten. Het is het enige voorbeeld van Noord-Eu-

In La Kalsa ruikt het op elke hoek naar eten. Wie bijvoorbeeld rond lunchtijd op de Piazza Kalsa is, kan iets te snacken nemen bij een van de geïmproviseerde eetstalletjes. Bij de **Antica Focacceria San Francesco** worden de typische in olijfolie gebakken Siciliaanse snacks de hele dag door vers bereid. De Piazza Marina is een populair uitgaansgebied in Palermo.

ropese gotiek op Sicilië. Alleen de muren van het middenschip zijn blijven staan; door het open dak reiken bomen naar de hemel.

Voormalig domicilie van de rijken

In de **Via Alloro** 13 staan tal van palazzi, waar ooit kooplieden, leden van de hofhouding en edelen woonden; de straat gold in de late middeleeuwen als een van de chicste van de stad. Het gotisch-Catalaanse palazzo van Francesco Abatellis, ooit de pretor van Palermo, biedt tegenwoordig onderdak aan de **Galleria Regionale Siciliana** 14 (► blz. 89).

Een oase van rust is de Piazza Marina met de kleine **Giardino Garibaldi** 15. Reusachtige ficussen, waaronder een 25 m hoge en 150 jaar oude *Ficus benjamina*, hebben de tuin met hun luchtwor-

0
OVERIGENS

La Kalsa heeft zijn naam te danken aan de Arabieren, die rond het jaar 1000 *al halisah* (de uitverkorene) als versterkte residentie voor de emir bouwden.

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Lo Spasimo 12: Via dello Spasimo, dag. 8-11, 16.30-18 uur, do.-ochtend gesl., 's avonds vinden vaak evenementen plaats, informatie daarover onder andere op www.palermotoday.it/eventi.
Palazzo Chiamonte 16: Piazza Marina 61, di.-za. 9-13, 14.30-18.30, zo. 10-14 uur, € 5.

Oratorio di San Lorenzo 17: Via dell'Immacolatella 5, dag. 10-18 uur, € 2,50.

ETEN EN DRINKEN

Antica Focacceria S. Francesco 3: Via Alessandro Paternostro 58, tel. 091 32 02 64, dag. 11-23 uur, winter di. gesl., vanaf € 10. Behalve snacks ook kleine gerechten.